

Odmítnutí podání znaleckého posudku

Refusal to submit expert opinion

JUDr. Petr Ševčík, Ph.D.*¹

¹Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích

Rozšířený abstrakt (CZ)

Dne 1. 1. 2021 vstoupil v účinnost nový zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (dále jen „ZnalZ“), který nahradil dřívější právní úpravu zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZnalZ1967“). S příchodem každé nové právní úpravy je spojeno období určité nejistoty, kdy se vzájemně nově vymezují v aplikační praxi práva a povinnosti zúčastněných subjektů. A právě oblast odmítnutí znaleckého úkonu je s ohledem na zcela rozličné zájmy zadavatelů znaleckých posudků a znalců samotných nanejvýš významná. Předkládaný článek proto čtenáři přibližuje novou právní úpravu odmítnutí podání znaleckého úkonu tak, jak ji nově definuje § 19 ZnalZ. Hlavním meritem článku je zodpovězení otázky, zda v případě odmítnutí znaleckého posudku ze strany znalce, je oprávněn orgán veřejné moci posuzovat důvody, pro které znalec podání odmítl, a zda případně může sám o důvodnosti rozhodnout a následně nutit znalce k podání znaleckého posudku. Pokud znalec uvede pouze odkaz na některou z eventualit, např. „závažná rodinná situace“, může jej orgán veřejné moci vyzvat k bližší konkretizaci. Vzhledem k tomu, že však orgán veřejné moci nemá za úkol, resp. nemá jakékoliv zákonné oprávnění, posuzovat důvodnost odmítnutí, odmítne-li znalec důvody blíže konkretizovat, příp. se orgánu veřejné moci budou jevit jako nedůvodné, může takový postup vyústit v podání podnětu orgánem veřejné moci Ministerstvu spravedlnosti podle § 36 ZnalZ, kdy orgán dohledu může následně celou situaci posoudit jako bezdůvodné odmítnutí znaleckého úkonu a zahájit řízení o přestupku podle § 39 odst. 1 písm. f) ZnalZ.

Velmi přínosné je v dané problematice sledování legislativní úpravy institutu odmítnutí podání znaleckého úkonu ve Slovenské republice, neboť slovenská právní úprava byla v mnohých bodech jednou z hlavních ideových předloh současné české právní úpravy. Právní úprava zákona č. 382/2004 Z. z., o znalcích, tlmočnících a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, vstúpila v účinnosť dňa 1. 9. 2004, a neobsahovala žiadne zmocnenie orgánov verejnej moci k rozhodovacej činnosti o „důvodnosti odmítnutí“. Patrně však tento stav nebyl pro slovenského zákonodárce vyhovující, a proto prostřednictvím zákona č. 65/2018 Z. z., byl § 12 slovenské úpravy novelizován, a byl přidán odstavec 5, který uvádí, že „(5) Dôvodnosť odmietnutia vykonania úkonu podľa odseku 2 písm. a) až c) a odseku 3 posudzuje súd alebo iný orgán verejnej moci.“. Tato možná na první pohled nenápadná novelizace přinesla celou řadu koncepčních otázek, které jsou dále řešeny v článku. Pro potřeby předkládaného článku však slovenská právní úprava slouží především k potvrzení závěru, že v současné době se v České republice v případě odmítnutí znaleckého úkonu jedná o jednostranný právní úkon znalce, který nevyžaduje jakoukoliv akceptaci či neakceptaci ze strany veřejnoprávního zadavatele, neboť takové oprávnění zadavatel dle současné právní úpravy nemá

Předkládaný článek využívá a hlouběji rozpracovává závěry autora uvedené v komentáři k § 19 in ŠEVČÍK, Petr, MALAST, Jan, POLÁČEK, Bohumil a kol. Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023.

Klíčová slova: znalec, znalecký posudek, odmítnutí znaleckého úkonu, zadavatel posudku, zákon o znalcích

Citace:

ŠEVČÍK, Petr. Odmítnutí podání znaleckého posudku. Online. Soudní inženýrství. 2024, roč. 35, č. 01, s. 3-9. ISSN 2788-2764. Dostupné z: <https://doi.org/10.13164/SI.2024.1.3>

DOI:

doi.org/10.13164/SI.2024.1.3

*Korespondenční adresa autora:

32007@mail.vstecb.cz

Přijato do redakce:

22.01.2024

Recenzní řízení:

01.03.2024

Publikováno:

26.03.2024

Copyright: © 2023 The Author. This work is licensed under Attribution 4.0 International. To view a copy of this license, visit: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Extended abstract (ENG)

On 1 January 2021, the new Act No. 254/2019 Coll., on experts, expert offices and expert institutes (hereinafter referred to as "ZnalZ") entered into force, which replaced the earlier legislation of Act No. 36/1967 Coll., on experts and interpreters, as amended (hereinafter referred to as "ZnalZ1967"). The arrival of each new legal regulation is associated with a period of certain uncertainty, when the rights and obligations of the participating entities are newly defined in application practice. And it is precisely the area of rejection of an expert's act that is extremely important, with regard to the completely different interests of those commissioning expert opinions and the experts themselves. The presented article therefore brings the reader closer to the new legal regulation of the refusal to submit an expert report, as it is newly defined by § 19 of the ZnalZ. The main measure of the article is to answer the question of whether, in the event of a rejection of an expert opinion by an expert, the public authority is authorized to assess the reasons for which the expert rejected the submission, and whether it can itself decide on the justification and subsequently compel the expert to submit an expert opinion.

If the expert only makes a reference to one of the eventualities, e.g. "serious family situation", the public authority may ask him to provide further details. Since, however, the public authority does not have the task, or does not have any legal authority to assess the reasonableness of the refusal, if the expert refuses to specify the reasons in more detail, or will appear to the public authority to be unjustified, such a procedure may result in the public authority submitting an initiative to the Ministry of Justice pursuant to § 36 ZnalZ, where the supervisory authority may subsequently assess the entire situation as an unjustified refusal of an expert act and initiate proceedings for a misdemeanor pursuant to § 39/1 letter f) ZnalZ.

In the given issue, it is very beneficial to monitor the legislative regulation of the institute of refusal to submit an expert report in the Slovak Republic, because the Slovak legal regulation was in many points one of the main ideas of the current Czech legal regulation. The legal regulation of Act No. 382/2004 Coll., on experts, interpreters and translators and on the amendment and supplementation of certain laws, entered into force on 1 September 2004, and did not contain any authorization for public authorities to make decisions on "reasons for refusal". Apparently, however, this state of affairs was not satisfactory for the Slovak legislator, and therefore, through Act No. 65/2018 Coll., § 12 of the Slovak regulation was amended. A provision was added according to which a court or other public authority assesses the justification of a refusal. This amendment, perhaps at first glance inconspicuous, brought a whole series of conceptual questions, which are further addressed in the article. However, for the purposes of the present article, the Slovak legislation serves above all to confirm the conclusion that currently in the Czech Republic, in the case of refusal of an expert act, it is a unilateral legal act of the expert, which does not require any kind of acceptance or non-acceptance by the public contracting authority, since such authorization by the contracting authority according to does not have current legislation.

The presented article uses and elaborates in more depth the author's conclusions stated in the commentary to § 19 in ŠEVČÍK, Petr, MALAST, Jan, POLÁČEK, Bohumil et al. The Act on experts, expert offices and expert institutes. Practical commentary. Prague: Wolters Kluwer CR, 2023.

Keywords: (ENG) expert, expert opinion, refusal of an expert act, commission of the opinion, law on experts

Citation:

ŠEVČÍK, Petr. *Odmítnutí podání znaleckého posudku. Online. Soudní inženýrství. 2024, roč. 35, č. 01, s. 3-9. ISSN 2788-2764. Dostupné z: <https://doi.org/10.13164/SI.2024.1.3>.*

DOI:

doi.org/10.13164/SI.2024.1.3

*Author's correspondence address:

32007@mail.vstecb.cz

Accepted for editing:

January 22, 2024

Review proceedings:

March 01, 2024

Published:

March 26, 2024

Copyright: © 2023 The Author. This work is licensed under Attribution 4.0 International. To view a copy of this license, visit: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

1 Úvod

Dne 1. 1. 2021 vstoupil v účinnost nový zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (dále jen „ZnalZ“), který nahradil dřívější právní úpravu zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZnalZ1967“). S příchodem každé nové právní úpravy je spojeno období určité aplikační nejistoty, kdy se vzájemně nově vymezují v aplikační praxi práva a povinnosti zúčastněných subjektů. A právě oblast odmítnutí znaleckého úkonu je s ohledem na zcela rozličné zájmy zadavatelů znaleckých posudků a znalců samotných nanejvýš významná. Předkládaný článek by měl čtenáři přiblížit novou právní úpravu odmítnutí podání znaleckého úkonu tak, jak ji nově definuje § 19 ZnalZ. Pro lepší přehlednost je vždy uvedeno i srovnání konkrétní komentované části s historickou právní úpravou, případně je uvedeno, že historická analogie není. Řešena je detailně i otázka „akceptace či neakceptace“ důvodů pro odmítnutí podání znaleckého úkonu, a to i ve srovnání se slovenskou právní úpravou, která byla v mnoha oblastech legislativním vzorem nové české právní úpravy.

2 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA ODMÍTNUTÍ PODÁNÍ ZNALECKÉHO ÚKONU

Nová právní úprava obsahuje institut odmítnutí znaleckého posudku/úkonu ve svém § 19 ZnalZ, který zní:

„§ 19

Odmítnutí podání znaleckého úkonu

(1) Znalec odmítne provést znalecký úkon, pokud

a) má pozastaveno oprávnění vykonávat znaleckou činnost,

b) nemá oprávnění vykonávat znaleckou činnost v oboru, odvětví nebo specializaci, ve kterých je potřebné úkon vykonat,

c) mu počet nebo povaha zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků neumožňuje podat další znalecký úkon s odbornou péčí a včas, nebo

d) vykonává znaleckou činnost jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře.

(2) Je-li zadavatelem orgán veřejné moci, nesmí znalec odmítnout vykonat znalecký úkon z jiného důvodu než z důvodu podle odstavce 1 nebo v případě, že mu závažné zdravotní okolnosti, závažná rodinná situace, mimořádné nebo neočekávané pracovní povinnosti neumožňují vykonat úkon s odbornou péčí a včas, nebo tak stanoví jiný zákon.

(3) Pro odmítnutí výkonu znalecké činnosti znaleckou kanceláří a znaleckým ústavem se použijí odstavce 1 a 2 přiměřeně.“

Odmítnutí podání znaleckého úkonu je vedle § 18 ZnalZ, který upravuje institut vyloučení znalce, dalším z legálních důvodů, pro které znalec není oprávněn/povinen vykonat znaleckou činnost. Odmítnutí podání znaleckého úkonu je právem a současně povinností znalce. Odstavec 1 se vztahuje na veškerou znaleckou činnost, lhostejno, zda se jedná o výkon soukromoprávní či veřejnoprávní. Znalec v případě naplnění některé z taxativně uvedených eventualit pod písmenem a) až d) odmítne podání znaleckého úkonu. Slovní vyjádření „odmítne“ značí, že znalec nemá v případě naplnění některé z podmínek žádný prostor pro vlastní úvahu [snad drobnou úvahu připouští podmínka uvedená pod písm. c), k tomu viz dále kap. 6]. Odmítnutí podání znaleckého úkonu je jednostranným právním úkonem znalce. Ani v případě, že se má jednat o veřejnoprávní výkon znalecké činnosti, se neočekává zpětná akceptace či neakceptace znalcem uváděných důvodů pro odmítnutí, resp. taková zpětná reakce ze strany orgánu veřejné moci nemá žádnou právní relevanci.

V případě odmítnutí výkonu znalecké činnosti pro potřeby orgánu veřejné moci by sdělení znalce o odmítnutí mělo mít patrně písemnou formu, byť zákon takovou povinnost výslovně nestanovuje. Lze však přepokládat, že akt odmítnutí bude navazovat na předchozí písemné ustanovení ve věci, a proto i s ohledem na potřebnou právní jistotu znalce lze tuto formu jednoznačně doporučit. Znalec by měl v rámci odmítnutí uvést důvod, pro který odmítá vykonat znalecký úkon. Pokud znalec bude odmítat vykonat znalecký úkon z důvodů uvedených v odstavci 1, patrně postačí legislativní odkaz na některou z eventualit, neboť pravdivost či nepravdivost tvrzení je schopen orgán veřejné moci [s výjimkou písmene c), u kterého může být posouzení obtížnější – viz kap. 6] snadno ověřit prostřednictvím seznamu znalců či evidence znaleckých posudků.

V případech uvedených v odstavci 2 je otázkou, do jaké míry je orgán veřejné moci oprávněn požadovat po znalci detaily odmítnutí. Pokud znalec uvede pouze odkaz na některou z eventualit, např. „závažná rodinná situace“, může jej orgán veřejné moci vyzvat k bližší konkretizaci. Vzhledem k tomu, že však orgán veřejné moci nemá za úkol, resp. nemá jakékoliv zákonné oprávnění, posuzovat důvodnost odmítnutí, odmítne-li znalec důvody blíže konkretizovat, příp. se orgánu veřejné moci budou jevit jako nedůvodné, může takový postup vyústit v podání podnětu orgánem veřejné moci Ministerstvu spravedlnosti podle § 36 ZnalZ, kdy orgán dohledu může následně celou situaci posoudit jako bezdůvodné odmítnutí znaleckého úkonu a zahájit řízení o přestupku podle § 39 odst. 1 písm. f) ZnalZ.

3 ZAHRANIČNÍ SROVNÁNÍ

Jedním z nejpodstatnějších závěrů uvedených v kap. 2 tohoto článku, je patrně skutečnost, že odmítnutí podání znaleckého úkonu je jednostranným právním jednáním znalce, kdy není ze strany zadavatele očekávána akceptace či neakceptace právního jednání znalce a přezkum důvodnosti odmítnutí může být činěn až ze strany dohledového orgánu, tedy ze strany Ministerstva spravedlnosti.

Velmi přínosné je v dané problematice sledování legislativní úpravy institutu odmítnutí podání znaleckého úkonu ve Slovenské republice, neboť slovenská právní úprava byla v mnohých bodech jednou z hlavních ideových předloh současné české právní úpravy. Právní úprava zákona č. 382/2004 Z. z., o znalcoch, tlmočnících a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, vstoupila v účinnost dne 1. 9. 2004 a obsahovala následující znění odmítnutí výkonu znalecké činnosti:

„§ 12 Odmietnutie výkonu činnosti

- (1) Znalec, tlmočník alebo prekladateľ zapísaný v zozname nesmie bezdôvodne odmietnuť vykonať úkon.
 (2) Znalec, tlmočník alebo prekladateľ zapísaný v zozname je oprávnený odmietnuť vykonanie úkonu, len ak
- a) je vo veci vykonania úkonu zaujatý,
  - b) nie je zapísaný v odbore alebo v odvetví, v ktorom je potrebné úkon vykonať,
  - c) súd alebo iný orgán verejnej moci mu v konaní nepriznal preddavok na vykonanie úkonu,
  - d) iný zadávateľ ako súd alebo iný orgán verejnej moci mu nezložil preddavok na vykonanie znaleckého úkonu,
  - e) závažné zdravotné okolnosti, pracovné pomery, rodinné pomery alebo iné vážne dôvody mu neumožňujú vykonať úkon riadne a včas,
  - f) nie je poistený pre prípad zodpovednosti za škodu, ktorá môže vzniknúť v súvislosti s vykonávaním činnosti.“

Výše citované znění § 12 slovenské právní úpravy bylo v mnoha ohledech velmi podobné aktuálnímu znění české právní úpravy, mj. především v tom ohledu, že znalec byl oprávněn odmítnout vykonat znaleckou činnost a zadavatel nebyl oprávněn rozhodovat o akceptaci či neakceptaci odmítnutí. Ve srovnání s českou právní úpravou je také zajímavé vnímat jistou legislativně-technickou nepřesnost slovenské právní úpravy, která odmítnutí nepřikazovala jako povinnost, ale slovy „je oprávněný odmítnout vykonanie úkonu“ dávala pouze znalci možnost odmítnout. Tedy úpravu by bylo možné vnímat jako právo, nikoliv však povinnost znalce, což však přinejmenším při vnímání obsahu odst. 2 písm. a), b) a f) nebylo zajisté výkladově udržitelné.

Zákonem č. 65/2018 Z. z., však byl výše uvedený § 12 zásadním způsobem novelizován do tohoto znění:

„§ 12 Odmietnutie výkonu činnosti

- (1) Znalec, tlmočník alebo prekladateľ zapísaný v zozname nesmie bezdôvodne odmietnuť vykonať úkon, ak je ustanovený súdom alebo iným orgánom verejnej moci.
 (2) Znalec, tlmočník alebo prekladateľ zapísaný v zozname je povinný odmietnuť vykonanie úkonu, ak
- a) je vylúčený podľa § 11 ods. 1,
  - b) nie je zapísaný v odbore alebo v odvetví, v ktorom je potrebné úkon vykonať,

c) mu vážne zdravotné dôvody, pracovné pomery, rodinné pomery alebo iné vážne dôvody neumožňujú vykonať úkon riadne a včas,

d) mu bol dočasne pozastavený výkon činnosti podľa § 7a, prerušený výkon činnosti podľa § 7b alebo mu plynie zákaz výkonu činnosti podľa § 26 ods. 3 písm. b).

(3) Znalec, tlmočník alebo prekladateľ zapísaný v zozname môže odmietnuť vykonanie úkonu, ak si súd alebo iný orgán verejnej moci nesplnil povinnosť podľa § 16 ods. 7 alebo § 22 ods. 3.

(4) Ak je zadávateľom súd alebo iný orgán verejnej moci, je znalec, tlmočník alebo prekladateľ zapísaný v zozname povinný bezodkladne po tom, čo sa dozvie alebo pri vynaložení náležitej starostlivosti sa mohol dozvedieť o skutočnostiach uvedených v odseku 2 alebo ak odmietne vykonanie úkonu podľa odseku 3, písomne oznámiť súdu alebo inému orgánu verejnej moci, že odmieta vykonať úkon spolu s odôvodnením.

(5) Dôvodnosť odmietnutia vykonania úkonu podľa odseku 2 písm. a) až c) a odseku 3 posudzuje súd alebo iný orgán verejnej moci.“

Současné znění § 12 slovenské právni úpravy přineslo oproti původnímu znění při nabytí účinnosti zákona celou řadu změn. Předně je možno si povšimnout, že zákonodárce odstranil legislativně-technickou chybu a znalci již ukládá povinnost odmítnout znaleckou činnost v případech, které předmětné ustanovení taxativně uvádí, neponechává toto pouze jako oprávnění či možnost znalce. Nejpodstatnější koncepční změnou je však přidání odstavce 5, který přiznává oprávnění soudům, či jiným orgánům veřejné moci, rozhodnout, zda důvody uváděné znalcem pro odmítnutí znalecké činnosti, jsou důvodné či nikoliv. Výjimku z uvedené změny přitom slovenský zákonodárce stanovil pouze pro důvod uvedený pod odst. 2 písm. d). Je otázkou, zda provedená změna, je z hlediska koncepčního vnímání znalecké činnosti žádoucí. Může například docházet k absurdní situaci, kdy znalec veřejnoprávnímu zadavateli sdělí, že znalecký úkol nespadá pod rozsah jeho znaleckého oprávnění, avšak zadavatel přesto, že sezná námitku jako důvodnou, může trvat na podání posudku. Juran takový postup označuje za nezákonný, neboť se domnívá, že účastníci řízení mají právo, aby jejich věc byla spravedlivě rozhodnutá. Této premise však odporuje to, aby znalecký posudek, který je podkladem rozhodnutí, zpracovala osoba, která nemá potřebný rozsah znaleckého oprávnění. Ustanovení osoby bez odpovídajícího oprávnění může vést až ke zrušení rozhodnutí ve věci nadřízeným orgánem, což by mělo přímý vliv na délku a náklady řízení. [1] Velmi zajímavé z hlediska teorie práva by bylo následné sledování vyvození případné odpovědnosti znalce za zpracování vadného posudku, a to jak z hlediska případné náhrady škody způsobené podaným znaleckým posudkem, tak z hlediska případného správněprávního trestání pro porušení obecných pravidel při zpracování posudku. Naopak argument, který zajisté bude zaznívat jako obhajoba nového slovenského přístupu je ten, že pokud by znalec chtěl institut odmítnutí použít jako nástroj pro nepřijetí posudku cíleně, má soud či jiný orgán veřejné moci efektivní nástroj na zamezení takovýchto jevů. Pro potřeby předkládaného článku však slovenská právní úprava slouží především k potvrzení závěru, že v současné době se v České republice v případě odmítnutí znaleckého úkonu jedná o jednostranný právní úkon znalce, který nevyžaduje jakoukoliv akceptaci či neakceptaci ze strany veřejnoprávního zadavatele, neboť takové oprávnění zadavatel dle současné právní úpravy nemá.

4 POZASTAVENÍ ZNALECKÉHO OPRÁVNĚNÍ JAKO DŮVOD K ODMÍTNUTÍ PODÁNÍ ZNALECKÉHO ÚKONU PODLE § 19 ODS. 1 PÍSM. A)

V dřívější právní úpravě ZnalZ1967 byl zákaz výkonu činnosti v době pozastavení znaleckého oprávnění upraven v § 20 odst. 4, který stanovoval, že „Po dobu pozastavení práva vykonávat činnost znalce (tlumočnicka) nesmí znalec (tlumočník) vykonávat znaleckou (tlumočnickou) činnost.“. Tedy bylo dáno tzv. ze zákona, že výkon znalecké činnosti je v takovém případě zakázán, a přestože nebyl výslovně uveden pokyn k „odmítnutí“, tento implicitně vyplýval z obsahu povinnosti. Pokud znalec porušil takto stanovenou povinnost, neodmítl znalecký úkon a vykonával činnost i v době pozastavení, mohl být shledán vinným z přestupku podle § 25a odst. 1 písm. i) ZnalZ1967.

V nové právní úpravě ZnalZ je povinnost odmítnutí podání znaleckého úkonu v době pozastavení upravena v § 19 odst. 1 písm. a) ZnalZ. Samotný institut pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost přitom detailně upravuje § 13 ZnalZ. Toto normativní ustanovení obsahuje obdobnou textaci, jako dřívější právní úprava (viz výše),

když v § 13 odst. 4 věta první stanovuje, že „Po dobu pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost nesmí znalec vykonávat znaleckou činnost a bezodkladně o této skutečnosti informuje všechny své zadavatele dosud nerozpracovaných znaleckých posudků; tyto znalecké posudky již znalec nezpracuje.“. O pozastavení znalecké činnosti rozhoduje ministerstvo. Nejčastějším důvodem pozastavení znalecké činnosti bude žádost samotného znalce. Zde je pouze nutné připomenout, že k samotnému pozastavení dochází až právní mocí rozhodnutí o pozastavení, které ministerstvo vydá, nikoliv pouhým odesláním žádosti o pozastavení znalecké činnosti podle § 13 odst. 1 písm. b) ZnalZ. Údaj o pozastavení znalecké činnosti je publikován v seznamu znalců jako veřejný podle § 16 odst. 1 písm. l) ZnalZ. V případě neodmítnutí výkonu znalecké činnosti v době pozastavení se znalec vystavuje možnosti spáchání přestupku podle § 39 odst. 1 písm. c) ZnalZ.

5 NEDOSTATEČNÝ ČI NESPRÁVNÝ ROZSAH ZNALECKÉHO OPRAVNĚNÍ JAKO DŮVOD K ODMÍTNUTÍ PODÁNÍ ZNALECKÉHO ÚKONU PODLE § 19 ODS. 1 PÍSM. B)

Dalším důvodem pro odmítnutí je podle odstavce 1 písm. b) nedostatečný či nesprávný rozsah znaleckého oprávnění k požadovanému znaleckému úkolu. V dřívější právní úpravě lze nalézt obdobný ekvivalent v § 8 ZnalZ1967, kde je uvedeno, že „Znalci (tlumočníci) jsou povinni vykonávat znaleckou (tlumočnickou) činnost řádně, ve stanovené lhůtě, oboru (jazyce) a odvětví, pro které byli jmenováni.“. Tedy znalci byla uložena povinnost vykonávat znaleckou činnost pouze v oboru a odvětví, pro který byl jmenován, přičemž v případě překročení znaleckého oprávnění mohl být následně znalec sankcionován za přestupek podle § 25a odst. 1 ZnalZ1967.

Nově povinnost vykonávat znaleckou činnost pouze v oboru a odvětví a příp. specializaci zakotvuje § 1 odst. 3 ZnalZ. Seznam znaleckých oborů je stanoven v příloze ZnalZ, seznam znaleckých odvětví je stanoven ministerskou vyhláškou č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví. Seznam specializací není legislativně zakotven, nicméně některé znalecké specializace již byly ministerstvem publikovány na webové stránce znalci.justice.cz (pozn. ke studiu problematiky závaznosti specializací blíže zde [2] případně zde [3]). Každý znalec je jmenován pro konkrétní obor, odvětví a příp. specializaci (jejich stanovení není povinné) a pouze v tomto rozsahu je oprávněn vykonávat znaleckou činnost. Pokud by překročil rozsah svého znaleckého oprávnění, mohl by se dopustit přestupku podle § 39 odst. 1 písm. a) ZnalZ. Stanovení hranice mezi jednotlivými obory, odvětvími, ale především specializacemi může být mnohdy velmi obtížné a hraniční případy, kdy není zcela zřejmé, zda znalecký úkol spadá pod konkrétní specializaci, či již z jejího rozsahu vybočuje, bude nutno zkoumat individuálně. V hraničních případech se jeví z pozice dohledových orgánů jako vhodnější před čistě formalistickým sankcionováním znalců nejprve šetřit a hodnotit, zda byl úkol proveden postupem *lege artis*, či nikoliv. Situaci ztěžuje fakt, že společně s právní úpravou znaleckého zákona došlo k terminologickým a obsahovým změnám v jednotlivých oborech a odvětvích, a že v současnosti neexistuje orientační heslovník rozsahu jednotlivých oprávnění, jako tomu bylo u staré znalecké úpravy, kdy byl heslovník obsažen ve směrnici Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 15. 2. 1973, č. j. 10/73-kontr., o organizaci, řízení a kontrole znalecké a tlumočnické činnosti (pozn. slovenská právní úprava zahrnuje obsahové vymezení jednotlivých znaleckých oprávnění v příloze č. 6 instrukce Ministerstva spravedlnosti Slovenskej republiky č. 7/2009 ze dne 25. 3. 2009, č. 23635/2009-51 o organizácii a riadení znaleckej, tlumočnickej a prekladateľskej činnosti). Pro vznik odpovědnosti za případný přestupek není rozhodné, zda znalec ustanovuje orgán veřejné moci, či jiná fyzická nebo právnická osoba. Tyto subjekty zpravidla nemusejí vždy mít dostatečné znalosti pro zařazení znaleckého úkolu pod konkrétní znalecké oprávnění. Tuto odpovědnost jako profesionál nese vždy znalec. Pokud znalec dospěje k závěru, že znalecký úkol nespadá pod jeho rozsah znaleckého oprávnění, pak odmítne provést znalecký úkon. Pokud zčásti úkol spadá do jeho znaleckého oprávnění a zčásti jej překračuje, nabízí se možnost zpracování společného znaleckého posudku s jiným znalcem, jehož znalecké oprávnění ve zbytku kryje celý znalecký úkol.

6 NEMOŽNOST VYKONAT ZNALECKÝ ÚKON S ODBORNOU PÉČÍ A VČAS JAKO DŮVOD ODMÍTNUTÍ PODÁNÍ ZNALECKÉHO ÚKONU PODLE § 19 ODS. 1 PÍSM. C)

Třetím důvodem, pro který je znalec povinen a oprávněn odmítnout podání znaleckého posudku, je situace, kdy mu počet nebo povaha doposud nerozpracovaných znaleckých posudků neumožňuje podat další znalecký úkon s odbornou péčí a včas. Historická analogie v ZnalZ1967 v této oblasti není. V dřívějších dobách se vycházelo

z toho, že se znalcem mělo být zadání znaleckého posudku prodiskutováno a v rámci tohoto procesu měla být řešena i otázka časových možností znalce. Pokud znalec budoucímu zadavateli sdělil, že není schopen posudek podat v zamýšlené době zpracovat, zadavatel se obrátil na znalce jiného, případně akceptoval delší lhůtu nabízenou dotazovaným znalcem. Tento mechanismus, jak bude uvedeno i dále, zůstal nadále zachován, znalci je však dán komentovaným ustanovením nad rámec efektivní obranný nástroj, který v dřívější právní úpravě jednoznačně zakotven nebyl.

Při zvažování aktu odmítnutí podle písm. c) se bude jednat o subjektivní úvahu samotného znalce, zda je schopen při zachování všech požadavků na zpracování znaleckých posudků zpracovat další znalecký posudek ve stanovené lhůtě. Neexistuje zde žádné striktní objektivizační měřítko pro posouzení důvodnosti odmítnutí. Je nutno vzít v úvahu, že každý znalec pracuje trochu odlišným způsobem, jinak rychle, někdo je vedle výkonu znalecké činnosti ještě zaměstnán, tedy má na výkon znalecké činnosti odlišné množství času, každý v odlišném rozsahu realizuje své právo na rodinný život apod. Všechny případy musí být v případě výkonu státního dohledu posouzeny individuálně, což je činí o to obtížnější.

Řešení problematiky znaleckého zatížení je nově úzce spojeno s ustanovením § 29 odst. 4 písm. f) ZnalZ, dle kterého je ve veřejné části evidence znaleckých posudků zveřejněn u každého znaleckého subjektu údaj, jaký je aktuálně celkový počet zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků. Tedy každý potencionální zadavatel znaleckého posudku má možnost ověřit, jaká je aktuální vytiženost jím vybraného znaleckého subjektu. K tomu však ihned nutno dodat, že taková informace může mít trochu zkreslující charakter, neboť evidence pouze sděluje celkový počet zadaných a dosud nezpracovaných znaleckých posudků, avšak nikterak nehodnotí jejich povahu, tj. především obtížnost a s tím spojenou předpokládanou časovou náročnost.

Bude-li zadavatelem znaleckého posudku orgán veřejné moci, je nutno dále připomenout znění § 25 ZnalZ, dle kterého mj. musí tento orgán se znalcem předem projednat zadání znaleckého posudku a lhůtu pro podání znaleckého posudku. Při tomto projednání by tak měl orgán veřejné moci mj. zjistit, jaká je časová kapacita znalce a zda je schopen znalecký posudek v zamýšlené lhůtě řádně zpracovat. Důvodová zpráva přitom uvádí, že „je zapotřebí, aby se i soudy aktivně zajímaly o důvod odmítnutí a případně nahlížely do evidence znaleckých posudků, neboť je-li znalec schopen zpracovávat znalecké posudky pro jiné zadavatele než orgány veřejné moci, měl by být schopen zpracovat znalecké posudky i pro ně“. Reálně má však možnost aktivního pátrání po důvodech odmítnutí ze strany orgánů veřejné moci své hranice. Předně orgány veřejné moci nejsou dohledovými subjekty a dle aktuální právní úpravy (jak již bylo nastíněno výše) nikterak nerozhodují o důvodnosti či nedůvodnosti odmítnutí znaleckého posudku. Současně orgán veřejné moci nemá v době ustanovení znalce informaci o tom, kolik ze zadaných znaleckých posudků je soukromoprávního charakteru a kolik charakteru veřejnoprávního, nemá ani informaci o tom, jaká je lhůta k podání posledního zadaného znaleckého posudku (tyto informace jsou zpřístupněny k nahlížení podle § 29 odst. 4 a 5 ZnalZ pouze ministerstvu a krajským soudům). Logicky ustanovující orgán nemá informaci ani o charakteru a náročnosti zadaných znaleckých posudků. V návaznosti na uvedené je pak otázkou, zda vůbec ustanovující orgán může takové informace požadovat od znalce např. v rámci úvodního projednání zadání posudku, neboť takové údaje jsou vedeny v evidenci posudků jako neveřejné a znalec má povinnost mlčenlivosti podle § 20 ZnalZ. Toto ustanovení sice normuje, že „povinnosti mlčenlivosti se nelze dovolat vůči orgánu veřejné moci, před kterým řízení probíhá“, nicméně toto se vztahuje k informacím o znaleckém zkoumání v rámci vedené věci a zajisté nemá sloužit k získávání informací o dalších zadavatelích znalce, náročnosti jiných posudků a lhůtách pro zpracování jiných posudků. Platí pravidlo uvedené již výše, tedy že znalec má právo a povinnost odmítnout znalecký posudek z důvodu značné znalecké rozpracovanosti a jedná se o jednostranný právní úkon – nevyžaduje se tedy jakékoliv „schválení“ ze strany orgánu veřejné moci. Šetření orgánů veřejné moci po důvodech odmítnutí může pouze vést k oznámení podnětu dohledovému orgánu podle § 36, nemá však jakýkoliv vliv na akt odmítnutí v jimi řešené věci. S ohledem na rozsah znalecké mlčenlivosti by tak patrně znalci mělo postačovat pouze sdělení, že odmítá z důvodu značné znalecké rozpracovanosti, která neumožňuje zpracovat znalecký posudek s odbornou péčí ve stanovené lhůtě.

Častější než odmítnutí samotné, však bude situace, kdy znalec přímo neodmítne zpracování znaleckého posudku, avšak požádá s ohledem na aktuální zatížení o delší lhůtu pro jeho zpracování. V případě velmi přetížených odvětví, jako je např. psychiatrie, může být takový požadavek i v řádu několika měsíců. Zde musí orgán veřejné moci zhodnotit, zda není s ohledem na požadavek rychlosti a ekonomiky řízení vhodnější jiný postup, tedy především vyhledání kapacitně méně zatíženého znalce. Pokud méně zatíženého znalce nebude možné vyhledat,

měla by být lhůta stanovena s ohledem na vytížení znalců ve shodném znaleckém oprávnění, při současném zohlednění vlastního návrhu či stanoviska samotného ustanovovaného znalce.

V případě soukromoprávního znaleckého posudku je stanovení lhůty věci smluvního ujednání mezi znalcem a zadavatelem posudku. Dohodnutá lhůta by však neměla privilegizovat zpracování soukromoprávních znaleckých posudků před veřejnoprávními a neměla by také vést k následným žádostem o prodloužení lhůty pro zpracování veřejnoprávních znaleckých posudků. Jinými slovy řečeno, měla by být ctěna zásada pořadí nápadu znaleckých posudků. Znalec by se také měl vyvarovat situacím, kdy odmítne zpracování veřejnoprávního znaleckého posudku, a následně v krátkém časovém období po tomto odmítnutí přijme zpracování soukromoprávního posudku. Takové jednání znalce by mohlo být v případě šetření ministerstva hodnoceno jako přestupek podle § 39 odst. 1 písm. f) ZnalZ.

7 ZÁKAZ SOUBĚHU VÝKONU ČINNOSTI SAMOSTATNÉHO ZNALCE A ZNALCE PŮSOBÍCÍHO VE ZNALECKÉ KANCELÁŘI JAKO DŮVOD ODMÍTNUTÍ ZNALECKÉHO ÚKONU PODLE § 19 ODS. 1 PÍSM. D)

Odstavec 1 písm. d) normuje povinnost znalce odmítnout výkon znalecké činnosti, pokud vykonává znaleckou činnost jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře. Pokud dojde k situaci, kdy je znalec ustanoven či přijal zpracování znaleckého posudku jako fyzická osoba a v průběhu zpracování posudku započne činnost v rámci znalecké kanceláře, lze souhlasit s Dörflem [4] v tom ohledu, že je zde namísto výkladový přístup *per analogiam* s ustanovením § 13 odst. 4 ZnalZ, který upravuje postup znalce v případě pozastavení znalecké činnosti. Dle tohoto ustanovení znalec dokončí již rozpracované znalecké posudky, avšak u posudků doposud nerozpracovaných o změně způsobu výkonu znalecké činnosti informuje zadavatele těchto posudků a bez zbytečného odkladu jim vrátí podklady pro zpracování znaleckého posudku. Takový krok znalce pochopitelně nebrání tomu, aby následně byl znalecký úkol nově zadán novému subjektu, pod kterým bude znalec působit. V případě dopracování již rozdělaných znaleckých posudků je však nutno upozornit, že znalec má i nadále práva a povinnosti, které měl v době „standardního“ výkonu, především je tedy povinen být pojištěn, musí dodržovat povinnost mlčenlivosti, apod.

8 ZVLÁŠTNÍ DŮVODY PRO ODMÍTNUTÍ VEŘEJNOPRÁVNÍHO POSUDKU – ODS. 2

Zatímco v případě naplnění některé z podmínek podle odstavce 1 znalec musí odmítnout podání znaleckého posudku, v případě odstavce 2 zákonodárce taxativně vyjmenovává další důvody, pro které je možné (nikoliv nutné) zpracování znaleckého posudku odmítnout. Předmětné ustanovení se přitom vztahuje pouze na veřejnoprávní výkon, neboť v případě soukromoprávního výkonu je uvážení ponecháno na smluvní svobodě stran, především uvážení samotného znalce. Odmítnout zpracování znaleckého posudku podle odstavce 2 je možno z důvodu a) závažných zdravotních okolností, b) závažné rodinné situace, c) mimořádné nebo neočekávané pracovní povinnosti, d) stanoví-li tak jiný zákon.

Dřívější právní úprava používala v § 12 ZnalZ1967 univerzální široký termín „vážné důvody“. Vzhledem k tomu, že zákon ani prováděcí vyhláška „vážné důvody“ blíže nevymezovaly, posuzoval se každý případ individuálně [5]. Důvodová zpráva k nové právní úpravě uvádí, že „cílem tohoto opatření je předejít situaci, kdy v minulosti často docházelo k odmítání výkonu znalecké činnosti bezdůvodně či z neopodstatněných, banálních či zcela imaginárních důvodů“. Je tedy zjevné, že nová právní úprava důvody odmítnutí zpřísňuje, neboť je taxativně vyjmenovává a již nedává jakoukoliv možnost odmítnout z jiného – byť charakterově a významově obdobného – důvodu (k tomu u slovenské právní úpravy odlišně Juran zde [6]).

Uváděné taxativní důvody jsou velmi široce vymezené, opětovně lze předpokládat, že každý znalec si pod uvedenými důvody může představit odlišné situace i jejich různou intenzitu. Důvodová zpráva tak alespoň náznakem přibližuje, že závažným zdravotním důvodem může být dlouhodobá nemoc, která znalci znemožňuje vykonávat znaleckou činnost, za závažný rodinný důvod lze považovat např. dlouhodobý pobyt v zahraničí, během kterého nelze vykonávat znaleckou činnost. Mimořádnou nebo neočekávanou pracovní povinností je např. náhlé odvolání na zahraniční pracovní cestu. Krátkodobější pracovní úkoly, jako je kupř. mimořádné jednání, by však znalec měl s výkonem znalecké činnosti skloubit a neměly by být důvodem pro odmítnutí. Důvodem pro odmítnutí podle jiného zákona může být např. podle § 105 odst. 2 tr. řádu možnost znalce odmítnout zpracovat posudek, pokud by sebe nebo osoby blízké vystavil nebezpečí trestního stíhání.

Pokud by se jednalo o opakované odmítní ze shodného či obdobného důvodu, mohlo by být uvažováno, zda zde již není určitý znak dlouhodobosti vedoucí k pozastavení znaleckého oprávnění [k tomu blíže srov. § 13 odst. 2 písm. b) a odst. 3 ZnalZ].

9 POUŽITÁ LITERATURA

- [1] DANKOVČIK, Ján, Ján JURAN a Matúš KOŠUTH. *Zákon o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 142
- [2] ŠEVČÍK, Petr, MALAST, Jan, POLÁČEK, Bohumil a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech*. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, s. 6.
- [3] ŠEVČÍK, Petr. *Závaznost specializace soudního znalce*. Právník. 2024, č. 3, s. 289-295.
- [4] DÖRFL, Luboš, KRYSL, Alexandr, LEHKÁ, Markéta, VISINGER, Radek. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 179.
- [5] ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 132.
- [6] DANKOVČIK, Ján, Ján JURAN a Matúš KOŠUTH. *Zákon o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 140.